

quia nec se sponte obligavit, nec juste cogi potest, ut involuntarie ita faciat sine aliqua extrema Ecclesiae necessitate. Neque etiam cogi potest ut beneficium relinquat, si absque stipendio ministrare non vult, quia postquam illud recepit, est verus dominus, et habet jus illud retinendi debito modo. Nec denique cogi potest ut non inserviat, vel ministret, ut sic Pontifex, vel tertia persona, quae fruitur decimis, liberetur obligatione sustentandi illum; tum quia si beneficium habeat curam animarum, illa deserenda non est; si vero habeat annexum aliud ministerium, vel servitium Ecclesiae, etiam est præstandum, quia non debet Ecclesia privari servitio suo, maxime quando ad spirituale regimen vel bonum commune spectat; et eadem ratione nunquam potest obligari beneficiatus ut non præstet officium proprium sui beneficii, ne jus ad propriam sustentationem acquirat, quia hoc semper est et contra commune bonum Ecclesiae, et contra proprium jus, quod acquiritur ex vi tituli beneficii; talis ergo applicatio decimarum quoad hanc partem valere non potest.

8. *Si nec Pontifex, nec pensionarius provideat ministro Ecclesiae, an populus ad id teneatur.* — *Pars affirmativa.* — Sed quid si in eo casu nec Papa nec pensionarius provideat ministro Ecclesiae de congruenti sustentatione, et ipse nihilominus inserviat? tenebiturne populus, qui alias sufficientes solvit decimas, illum congruenter alere, augendo oblationes, vel alio modo illi providendo? Aliqui affirmant, tribuique solet divo Thomae 2. 2, q. 86, a. 4, quia affirmat, populum teneri ad alendum ministrum ex oblationibus, quando indiget; quae est certa et communis sententia, ut etiam supra a nobis dictum est: sed in eo casu sacerdos indiget, ut supponitur; ergo. Confirmatur primo; quia ille sacerdos non potest licite deserere ministerium suum, cum sit pastor ovium, nec tenetur gratis ministrare, et aliunde quaerere victum; nam qui altari deservit, de altari vivere debet; ergo tenetur populus illum alere. Confirmatur secundo; quia ille populus simpliciter debet huic ministro sustentationem, et licet solvat decimas, illae tamen cum effectu non perveniunt ad ministrum, nec ex illis sustentatur; ergo non satisfit debito ejus; ergo semper manet apud populum obligatio implendi tale debitum. Sicut si debitor mittat per famulum pecunias debitas creditori, et famulus ei non tribuat, sed defraudet, tenebitur debitor iterum easolvere. Aliis videtur dura haec sententia; quia po-

pulus ille semel jam solvit justum stipendium suorum ministrorum per decimarum exhibitionem; ergo non potest juste obligari ut iterum alat ministros, quia nemo tenetur duplicatum stipendium pro ministerio præstare. Item, qui semel misit debitam pecuniam creditori per ministrum ab eo designatum, vel admissum, vel certe publica auctoritate constitutum, etiamsi per iniquitatem ministri, talis pecunia cum effectu non solvatur creditori, non tenetur debitor iterum eamolvere; sic autem est in præsentia, et in hoc multum deficit exemplum in contrarium allatum. Denique onus sustentandi vicarium seu ministrum est quasi reale, et inhærens ipsis decimis, unde cum illis transit ad eum cui conferuntur, vel ad Pontificem, per quem applicantur; ergo non potest simul manere in ipso populo.

9. *Dirimitur quaestio.* — In hac re primo certum est, de jure non teneri talem ministrum sive beneficiatum, sive vicarium, ministrare suis stipendiis, sed illi deberi de justitia sustentationem ab aliquo. Secundo, est certum, primum debitorem (ut sic dicam) hujus congruae sustentationis esse illum, qui decimas recipit, sive ille habeat etiam titulum beneficii, et minister sit vicarius ejus, sive e contrario ipse minister habeat titulum beneficii, et alius recipiat omnes decimas per modum pensionis; utroque enim modo potest casus accidere. Et in priori est res clarior, quia ille est proprius pastor, et vicarius subit vicem ejus; verumtamen etiam in posteriori modo assertio locum habet propter rationem supra insinuatam, quod decimae transeunt cum hoc onere, quae statim amplius confirmabitur. Tertio videtur etiam certum in casu quem tractamus, scilicet, quando sine justa causa decimae alteri donatae sunt, seu applicatae per Pontificem, ipsummet Pontificem teneri secundo loco (ut sic dicam) ad ministrum alendum, id est, in defectum alterius, cui applicatae sunt decimae, quando nec ipse præbet congruam sustentationem, nec Pontifex vult eum cogere. Tunc enim Pontifex ipse tenetur, quia est prima radix et causa illius injustitiae; unde non potest iterum gravare populum sine gravissima causa ad commune bonum pertinente. Difficultas vero superest, quando neuter satisficit huic obligationi, an cadat in populum quasi tertio loco; nam pars quidem affirmans videtur sane probabilis propter rationem priori loco factam; juxta quam dicendum esset, semper manere jus apud populum ad recuperandos hujusmodi sumptus, et e converso eum, qui

recipit decimas, et in defectum ejus Pontificem, teneri ad resarciendum populo damnum illud, quia est causa ejus contra justitiam.

10. *Non teneri populum in eo casu ad sustentationem ministri.* — Nihilominus censeo contrariam sententiam veriorē, scilicet, non obligari populum ad præbendam sustentationem in eo casu, etiam eam dicto ordine; quam indicat Covar., l. 5 Variar., cap. 17, num. 3, in fine, absolute affirmans non posse cogi in eo casu populum ad alendum ministrum, citatque in eandem sententiam Sotum, lib. 9 de Just., quaestione tertia, articulo primo, qui non tam clare loquitur. Et quidem quando ille, qui servit beneficio, est vicarius alterius proprii beneficiarii, res est clara, quia jam populus satisficit proprio pastori; et vicarius non cum populo, sed cum ipso beneficiario paciscitur, proprieque est minister ejus, et ideo ab illo, et non a populo injuriam patitur, quare populum gravare non potest. Et ideo Concilium Tridentinum sæpius providit de congrua portione vicarii designanda et solvenda, sess. 6, c. 2 de Refor., et sess. 7, c. 5 et 7, et sess. 23, c. 16. Deinde licet proprius pastor seu beneficiatus sit qui ministrat, et Pontifex alteri injuste applicuerit decimas, non relicta congrua sustentatione ministranti, non est ad illam præstandam populus gravandus, nec in conscientia obligandus, quia revera solvendo decimas satisfecit suae obligationi. Nec obstat quod non dederit ei, qui immediate servit tanquam proximus pastor, quia satis est quod dederit supremo pastori, qui est etiam immediatus pastor, si vult, aut debet de illo sufficienter providere. Sicut etiamsi rex non solvat stipendia debita prætoribus, vel iudicibus regni, non tenetur regnum illaolvere, quia jam solvit regi (ut supponitur) sufficientia tributa, ut per se et ministros suos regnum gubernet et judicet. Ad hunc enim modum se habet populus christianus respectu Pontificis, nec possunt fideles aliter reddere suis proximis ministris sustentationem ex decimis debitam; ergo si per ipsum Pontificem impediatur, ne pars illa decimarum cum effectu perveniat ad beneficiatum ministrantem, non potest obligatio illa iterum in populum recidere. Neque tunc cogitur beneficiatus sine stipendio ministrare, nam semper habet jus stipendii, et Papa, vel alius tertius semper tenetur illud ei præstare: quod si non faciant, et cogi non possint propter potentiam eorum, non potest propterea populus obligari ad resarciendam injuriam quam alius committit.

11. *Prælatos inferiores non posse jus decimarum mutare.* — Ultimo, est in fine hujus capituli addendum, reliquos Prælatos Ecclesiae inferiores Pontifice, nullam habere potestatem circa jura decimarum immutanda, vel decimas ipsas aliter distribuendas vel applicandas, quam jure communi statutum sit, vel legitima consuetudine receptum. Conclusio est communiter recepta ab auctoribus in hoc et superiori capite citatis, maxime ab his, qui vix in Summo Pontifice hanc potestatem agnoscunt. Et de Episcopis in speciali id docet Rebuf., q. 5 de Decimis, n. 32, ubi multa jura adducit. Ratio vero est, quia cæteri Episcopi vel prælati sunt inferiores juri communi, et non possunt immutare ea, quae per Summos Pontifices stabilita sunt, nisi in casibus sibi concessis; hic autem nulla talis concessio eis facta est, neque in jure vel conciliis legitur; sed solum in quibusdam specialibus casibus eis committitur, ut decimas, vel aliquam earum partem, aut beneficia ex illis instituta, ad aliqua opera, vel loca pia applicare possint, nunc uniendo beneficia, nunc dividendo, vel decimarum partem applicando. Quae concessionem maxime in Concilio Tridentino factae sunt, ut videre licet sess. 7, c. 5, 6, 7 et 8, de Refor., et sess. 21, c. 3, 4, 5 et 7, et sess. 22, c. 9, et sess. 23, c. 18, sess. 24, c. 13 et 15, et sess. 25, c. 9. Et in plerisque ex his locis, dicitur hanc potestatem tribui Episcopis, ut Apostolicae Sedis legatis, et si attente inspiciantur omnia dicta jura et similia, concessionem illam non tam sunt relaxationes communis juris, ad decimarum solutionem et applicationem pertinentis, quam directiones et providentissima remedia, ut finis decimarum fructuosius comparatur, et jus ipsum executioni mandetur. Aliæ ergo dispensationes vel exemptiones, aut liberales concessionem circa decimas, nec ad ordinariam potestatem Episcoporum pertinent, neque ipsis concessae inveniuntur.

CAPUT XVI.

UTRUM PRÆCEPTUM SOLVENDI DECIMAS OBLIGET OMNES ET SOLOS FIDELES, PRÆSERTIM LAICOS.

1. *Omnes baptizatos ad decimas obligari.* — Explicata vi et origine hujus præcepti, de circumstantiis et modo implendi illud agendum est, inter quae primum occurrit persona cui præceptum impositum est, in qua explicanda regula generalis facilis est: exceptiones autem sunt variae et obscuriores ad explicandum. Re-

gula igitur generalis est, omnes baptizatos, qui de manu sacerdotum sacramenta tenentur recipere, teneri, per se loquendo, et ex vi communis juris, ad decimas solvendas, nisi aliquo legitimo titulo exempti sint. Hæc regula sumitur ex D. Thoma 2. 2, q. 87, art. 1 et 4, et aliis Theologis, Canonistis et Summistis infra referendis, et probatur ex c. *Ex transmissa*, et c. *A nobis*, de Decimis; nam in priori dicitur, fideles omnes teneri ad decimas solvendas; in posteriori additur exceptio, nisi quis se exemptum ostendat. Ratione declarabitur et probabitur melius, per singulas propositæ regulæ partes discurrendo.

2. *Expenduntur tres partes positæ regulæ.*—Tres enim principales partes in proposita regula considerandæ sunt. Prima explicat conditionem necessariam, ut aliquis hoc præcepto obligetur, nimirum quod baptizatus sit, per quam excluduntur infideles omnes non baptizati. Et ratio est, quia præceptum decimarum considerari potest, vel quatenus naturale est, vel quatenus ecclesiasticum. Priori modo non obligat infideles, quia illi non sunt Ecclesiæ membra, et consequenter sacerdotes Ecclesiæ non sunt eorum pastores, nec ministrant illis spiritualia, nec pro illis offerunt; ergo nec possunt ab eis exigere decimas, nec ipsi tenentur eas solvere ex vi juris naturæ, cum in eis deficiat fundamentum illius obligationis, scilicet, illud: *Dignus est operarius mercede sua*. Posteriori etiam ratione non possunt obligari, quia præcepta ecclesiastica solum obligant baptizatos: *Nam de his quæ foris sunt, nihil ad nos*, 1 Corinth. 25. Dixi autem baptizatos omnes obligari hoc præcepto, ut hoc modo explicarem verba dicti capit. *Ex transmissa: Fideles omnes*. Intelligenda enim sunt de fidelibus in foro Ecclesiæ, cujusmodi sunt baptizati omnes; nam per baptismum, unusquisque Ecclesiæ subicitur, et præceptis ejus.

3. *Hæretici tenentur decimas solvere.*—*Qui catechumeni obligentur ad decimas.*—Unde hæretici baptizati revera obligantur hoc præcepto; tum quia ratione characteris obligantur ecclesiasticis præceptis; tum etiam quia ante hæresim erant obligati, ut constat; non eximuntur autem a tali obligatione suo vitio et voluntate, non est enim hoc in subditi potestate; tum præterea quia, licet de facto non sint fideles propter iniquitatem suam, jure tenentur esse fideles, et per Ecclesiam cogi possunt ut ad fidem revertantur. Et similiter, licet fortasse de facto non recipiant spiritualia

ab Ecclesiæ ministris, tenentur recipere, et ipsi sacerdotes parati sunt ad ministrandum, imo ex officio ad hoc tenentur, et debent actu facere, prout possunt, vel eos monendo et illuminando, quantum possunt, vel certe eos cogendo, vel puniendo propter hæresim et apostasiam. E contrario vero, licet aliquis fidelis sit, quando baptizatus non est, sed catechumenus, in rigore non tenetur ad solvendas decimas, propter rationem dictam: quia sola fides absque caractere, et solemnî fidei professione, quæ in susceptione baptismi fit, non subicit homines præceptis Ecclesiæ. Loquor autem de catechumeno filio infidelium, qui sua sponte ad Ecclesiam venit; nam filii Christianorum ex vi originis subduntur Ecclesiæ propter characterem parentum, et per voluntatem seu obligationem eorum; et ideo, si contingat eos habere dominia rerum et fructuum prius quam baptizentur, decimis solvendis sunt obnoxii, et tanquam baptizati censentur.

4. *Objectio.*—*Solvitur.*—Duæ vero difficultates circa istam partem occurrunt. Prima est, quia per jus ecclesiasticum Judæi non baptizati tenentur solvere decimas, cap. *De terris*, de Decim., et cap. *Quanto*, de Usur.; ergo non est in universum vera regula posita. Respondent aliqui distinguendo inter personales, et prædiales decimas, et limitando regulam a nobis positam ad personales decimas; nam ad prædiales solvendas cogi possunt etiam infideles non baptizati, ut jura facta probant. In qua distinctione prior pars, nimirum hos infideles non teneri ad personales decimas, communis est cum Glossa, in dicto c. *De terris*, et convincitur rationibus factis. Panormitanus vero, in dicto cap. *De terris*, numer. 6, illam limitat, ut intelligatur per se, et formaliter (ut sic dicam) de decima; nam per modum compensationis, ait obligari Judæum non baptizatum, habitantem in parochia Christianorum, ad solvendum Ecclesiæ valorem decimæ personalis, quam Christianus ibidem habitans posset solvere; nam infidelis habitando ibi, impedit ne Christianus habitet, et consequenter defraudat Ecclesiam personali decima, quam esset perceptura a fideli ibi habitante, et ideo cogi potest ad satisfaciendum interesse. Et hoc fortasse significavit Glossa in c. *Tua nos*, ver. *Pretextu*, de Decimis, dicens: *Nam et Judæus præstat personales decimas quasdam quandoque, sed non omnes, licet non ratione divini obsequii*. Non explicat enim quæ sint illæ decimæ, nec qua ratione solvendæ sint,

nec videtur alia posse excogitari, præter eam quam Abbas expressit.

5. *Judæos non obligari ad decimas personales.*—Hanc vero sententiam non probat Soto, lib. 9 de Justitia, quæstion. 4, art. 4, nec mihi verisimilis videtur, quia nullo jure fundatur; imo, si quis recte expendat caput penultimum de Usuris, inde sumet argumentum ab speciali satis probabile contra hanc sententiam. Dicitur enim ibi cogi posse Judæos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, quas de domibus et aliis possessionibus recipere consueverant; non ergo pro personis. Deinde neque in ratione habet illa sententia fundamentum, nam ille prætextus non est solidus, neque verus; quia parochialis ecclesia non habet jus acquisitum, ut omnes qui intra eam habitant, laborent et lucrentur aliquid manibus, aut negotiatione sua, ex quo decimam solvant; sed hoc liberum est ac voluntarium, etiam ipsis fidelibus. Alioquin nobilis habitans in aliqua parochia, cum personales decimas non habeat, deberet nihilominus satisfacere Ecclesiæ interesse pro decima personali, quam negotiator ibidem habitans posset dare; et similiter clericus habitans intra parochiam, quia impedit ne ibi habitet artifex, qui solveret personales decimas, deberet solvere interesse; hæc autem vel similia admittere, ridiculum est; ergo, etiam respectu infidelis, similis prætextus fictus est, et non verus. Adde, posse Judæum venire ad habitandum in parochia Christianorum, de novo ibi domum ædificando, et consequenter neminem impediendo. Denique si nunc in Japone dividerentur parochiæ, et in singulis manerent gentiles habitantes inter fideles, possent obligari ad solvendas decimas personales ratione interesse. Quod dicere nec pium, nec utile esset, et sine dubio verum non est. Quia quod gentilis hic habitans impediatur, vel non impediatur habitantem fidelem, et obnoxium personalibus decimis, et incertum, atque contingens et accidentarium est; nam ille utitur jure suo, et per se non facit contra aliquod jus Ecclesiæ acquisitum; ergo ad nullam satisfactionem tenetur.

6. *Ad prædiales decimas obligantur Judæi.*—De prædialibus autem decimis videtur illa sententia frequentior, quam tenet Glossa, in dicto cap. *Tua nobis*; Panormitanus supra; et Silvester, ver. *Decimæ*, quæst. 7, cap. 1, citans Hostiensem, et hoc maxime videtur probari per jura citata: sed, ut recte advertit Glossa, in dicto cap. *De terris*, Judæi non obligantur ad solvendas decimas ut sic, etiam prædiales,

sed solum obligantur ad solvenda onera realitatum prædiorum. Nam ipsi Judæi, vel quicumque infideles non baptizati, ratione suarum personarum non obligantur solvere aliquid, ut probatum est. Et ideo in assertionem posui illam *per se*, quia hic consideramus vim directam præcepti de solvenda decima. Nihilominus tamen, quia prædia ipsa habent annexam decimam Ecclesiæ solvendam, tanquam onus ipsiusmet rei, necesse est ut ad Judæum et quemlibet alium transeat cum illo onere, ut Ecclesia servetur illæsa, et hoc modo potest infidelis obligari ad decimas prædiales per modum satisfactionis interesse. Quod satis in jure ipso declaratur: nam in dicto cap. *Terris*, dicitur: *Ne forte illa occasione Ecclesiæ valeant suo jure fraudari*. Itaque supponit Ecclesiæ jus esse acquisitum in tali fundo quoad talem pensionem, et Judæos cogi non ad decimam ut sic, sed ad non lædendam Ecclesiam. Imo in dicto cap. *Quanto*, dicitur, pœna etiam imposita, cogendos esse Judæos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, et oblationibus debitis, quas de domibus, et possessionibus aliis, accipere consueverant, antequam ad Judæos quocumque titulo devenissent. Ubi Glossa notat rationem: *Quia res (inquit) transit cum onere*. Supponitur ergo jus illud acquisitum in rem ipsam.

7. *Duplex modus quo Ecclesia acquirit jus reale in decimis.*—Quod autem onus hoc intelligatur esse reale, et quasi adhærens ipsi rebus, duobus modis accidere potest. Primo, ex vi alicujus contractus, vel per specialem donationem factam Ecclesiæ aut inter vivos, aut per testamentum, aut legatum, vel quia possessio illa fuit aliquando Ecclesiæ, et cum illo onere illam alienavit, vel alio simili modo, et tunc nulla est difficultas, neque id pertinet ad jus decimarum, sed potius ad oblationes, de quibus supra dictum est. Alius modus est, ut possessio aliqua intelligatur habere hoc ex vi juris decimarum, et hoc est quod ad præsens spectat: quando autem prædium aliquod intelligatur habere tale onus reale, et quæ conditiones ad hoc requirantur, in cap. seq. explicabimus.

8. *Infideles, ubicumque degant, decimas Ecclesiæ debere, falso quidam aiunt.*—*Fundamentum eorum.*—*Quam probabilitatem hoc habeat in terris, quæ jam fuerunt Christianorum.*—Ex his vero juribus, convincitur falsam esse sententiam Abbatis, ubi supra, et Oldrad., consil. 9, omnes infideles, ubicumque degant, debere Ecclesiæ prædiales decimas,

et jure ad eas solvendas cogi posse, si factum esset possibile; et si nunc convertantur, teneri in conscientia ad persolvendas omnes decimas quas antea non solverant. Fundamentum eorum esse potuit, quia Ecclesia habet jus possidendi totam universi terram, et consequenter exigendi decimas ab omnibus prædiis ubique gentium, et inique ab infidelibus impediri, ne hoc jure utatur et fruatur. Hæc ergo sententia falsa est, et impossibilis, ut Soto supra notavit, et ex illo capite *Quanto*, satis improbat: nam ibi dicitur Judæos posse cogi pro decimis: *Quas Ecclesiæ de possessionibus prius accipere consueverant*. Ergo alii infideles non possunt obligari pro decimis prædiorum, quæ ad Ecclesiam nunquam pertinuerunt. Ratio itaque est, quia illa prædia nunquam habuerunt tale onus reale, neque cum illo pervenerunt ad gentiles, verbi gratia, a quibus possidentur; ergo illi non tenentur ad tales decimas, nec ratione suarum personarum, nec ratione rerum ipsarum; ergo nullo titulo. Nec ratio in contrarium quicquam probat, quia Ecclesia non habet proprium jus justitiæ ad terras infidelium, nec ipsi peccant contra justitiam, vel eas occupando, vel fidem non recipiendo, sed tantum contra fidem ipsam, et contra salutem propriam, ideoque non habet in eis locum obligatio per modum satisfactionis, seu cujusdam restitutionis. Habet tamen nonnullam probabilitatem in terris, quæ aliquando fuerunt Christianorum, et in eis fuerunt erectæ ecclesiæ, et prædia in jus decimarum attributa fuerunt, postea vero ab infidelibus et paganis per injusta bella usurpata sunt. Nunquam enim privata fuit Ecclesia jure acquisito in illa prædia, ut a fortiori sumitur ex Concilio Hispal. II, capit. 1, et habetur in capit. *Prima*, 16, quæst. 3, et capit. *Cum per bellicam*, 34, quæstion. 1, neque contra hoc jus ab infidelibus præscribi potuit; ideoque semper videntur obligari ad satisfactionem reddendam Ecclesiæ pro illo interesse.

9. *Quid de hoc sentiendum.* — Sed licet hoc de rigore juris et speculative fortasse verum sit¹, tamen, moraliter loquendo, est nullius utilitatis; quia isti infideles, dum in sua infidelitate manent, moraliter obligari non possunt ad hanc recompensationem, multoque minus possunt cogi, et facile possunt excusari, saltem per ignorantiam invincibilem; nam

¹ Vide Barbosam in lege *Divortio*, § *Interdum* a n. 7, ff. Solut. matrimon.

licet fidei ignorantiam invincibilem non habeant, hujus tamen ecclesiastici juris omnino illam habere possunt. Si vero ad fidem convertantur, nulla ratione obligandi sunt ad aliquid satisfaciendum Ecclesiæ pro hujusmodi decimis, seu interesse illius non soluto; tum quia esset intolerabile onus, et magnum fidei impedimentum; tum etiam quia Ecclesia id facere non consuevit; eo vel maxime, quia licet jus Ecclesiæ semper duret quasi in habitu, ut, scilicet, si contingat provincias illas ad Ecclesiam Catholicam revocari, dioceses et parochiæ cum suis prædiis, quantum de illis constare poterit, instaurentur, quod ad summum probant jura citata, nihilominus, quando ibi spiritualia non ministrantur, videtur cessare jus illud, vel quasi suspendi in actu, quia debentur Ecclesiæ propter ministerium, et in sustentationem ministrorum, ecclesiarum instaurationem et cultum; cum ergo hæc omnia in illis regionibus cessent, non videtur peculiaris aliqua injuria inferri Ecclesiæ, eo quod decimæ illi non solvantur, sed fit injuria generalis in detentione injusta illius terræ totius, et omnium fructuum ejus, quos omnes tyranni illi et infideles restituere tenentur; sed illa restitutio (ut dixi) non potest ad praxim reduci.

10. *Proponitur objectio.* — Statim vero occurrit altera objectio, quia licet infideles non sint subjecti ecclesiastico juri, subjiciuntur nihilominus juri divino; ergo ratione illius obligantur ad solvendas decimas. Primo, quia ipsi etiam tenentur recognoscere Deum ut supremum dominum: Deus autem ipse decimas sibi solvi præcipit in recognitionem sui supremi domini, ut dicitur in capit. *Tua nobis*, de Decimis; ergo. Secundo, quia licet non teneantur Gentiles solvere decimam quoad quotam, tenentur tamen quoad sustentationem, quia tenentur auditum fidei præbere, et prædicatores Evangelii recipere; et ad hoc possunt a Pontifice Summo cogi; ergo etiam cogi possunt ad alendos hujusmodi prædicatores, et pastores Ecclesiæ, quatenus huic muneris incumbunt, et ad illud parati sunt, et ex officio obligati. Et hoc modo sacerdotes Ecclesiæ, etiam respectu infidelium, sunt ministri sacramentorum, saltem quoad baptismum, et seminant illis spiritualia per fidei doctrinam, et præcepta, ac sacramenta; ergo etiam in illis habet locum illud Pauli: *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* 1 Corint. 9. Confirmatur ipso usu et experientia; nam ad mittendos

prædicatores Evangelii ad Sinas, verbi gratia, vel Japonios, magnas expensas facere necesse est, et plures ad conservandos, nutriendos et augendos illos; ergo potest Ecclesia has expensas ab ipsismet Gentilibus exigere, cum teneatur hoc modo illos pascere, et nemo militet suis stipendiis unquam.

11. *Respondetur objectioni.* — Prior pars hujus objectionis facilis est. Nam licet omnes homines teneantur jure naturæ divinum dominium recognoscere, non tamen ex vi ejusdem juris tenentur illam recognitionem facere per solutionem decimarum, ut supra ostensum est. Fuit ergo illa determinatio facta jure divino positivo, quod olim non omnibus hominibus, sed populo Israelitico positum fuit; nunc vero etiamsi demus sub illa etiam ratione morali fuisse ab Ecclesia retentum, tamen ut sic non potest extra Ecclesiam extendi, ut probatum est. Qui ergo sunt extra Ecclesiam, non tenentur hoc peculiari modo divinum dominium recognoscere, donec baptizentur, sicut non tenentur ad colendum Deum per sacrificium missæ, sed solum quantum naturalis ratio dicat. Difficilior est altera pars; non enim satisfacit quod Soto ait, infideles non baptizatos, licet immediate obligentur ad fidem, et baptismum suscipiendum, non tamen ad alia Ecclesiæ præcepta. Hoc enim verum est de præceptis positivis Ecclesiæ, et ita solum concludit de decima quoad quotam: objectio autem procedit de decima quoad sustentationem, et de præcepto juris divini, quod videtur annexum illi præcepto recipiendi fidem et baptismum. Quia qui præcipit actum, præcipit omnia quæ ad actum consequuntur; Deus autem ipse subiecit omnes gentes Ecclesiæ, quoad hoc ut tenerentur prædicationem Evangelii per ejus ministros suscipere, audire, et eis parere proxime et immediate, quoad fidei et baptismi susceptionem; sed ad hoc necessarii sunt ministri, et consequenter eorum sustentatio; ergo.

12. *Probabile est posse exigere tributum ab infidelibus ad prædicatores eorum alendos.* — Probabile profecto est, hoc titulo posse Ecclesiam et principes ejus aliquod tributum ab infidelibus exigere, ad quos de facto prædicatores Evangelii mittuntur, tum ad expensas itineris, tum ad eos sustentandos, quando inter ipsos versantur. Sicut Romæ, verbi gratia, posset exigere a Judæis tributum specialiter deputatum ad sustentandum prædicatorem Evangelii, qui illos doceat et illuminet: Ecclesia vero non solet uti hac potestate, maxi-

me circa infideles sibi non subditos temporaliter, quia fortasse scandalum esset infidelibus. Unde in principio, prius a Christo, post ab Apostolis, missi sunt prædicatores, qui omnino gratis sine stipendio, etiam sustentationis, verbum Dei prædicarent, victum et vestitum vel suo labore quærendo, vel ab his, qui fidem admittebant, accipiendo, vel certe ab ipsismet infidelibus elemosynam postulando. Postquam vero Ecclesia et Pontifices habere cœperunt ecclesiasticos redditus, quos possent dispensare, ex decimis, quæ ab ipsis fidelibus præstantur, sustentare potuerunt ministros, quos ad infidelium ministerium mittebant, et eis providere, donec a fidelibus in singulis provinciis conversis sustentari possent. Et certe cum hæc cura pertineat ad universalem Ecclesiæ pastorem, qui est Pontifex, merito potest ab Ecclesia fidelium exigere redditus sufficientes ad sustentandos ministros Evangelii, etiam pro infidelibus, quando necessarii fuerint. Et fortasse hæc ratio aliis addita, quas supra tractavimus, non parum cohonestat quotam decimarum et abundantiam reddituum ecclesiasticorum. Atque ita consulendum profecto est, ut Gentiles ipsi non graventur nec vexentur tributis pro prædicatoribus Evangelii; sed a Pontifice et christianis principibus alendi sunt, donec fideles, denuo ad fidem conversi ex gentibus, eos ex bonis suis sponte alant. Eo vel maxime quod Deus semper vocat aliquos in Ecclesia sua, qui cum voluntarie pauperes sint, sine certo stipendio, vel viatico huic muneri incumbant, ex elemosynis victitando.

13. *Secunda pars regulæ positæ explicatur, qua sacerdotes liberantur a decimis.* — Secunda pars regulæ positæ continetur illis verbis: *Qui de manu sacerdotum sacramenta recipiunt*, per quæ partim limitatur, partim ampliatur hæc regula. Limitatur enim ad eos fideles, qui sacramenta a sacerdotibus recipiunt: ipsi enim sacerdotes fideles etiam sunt, et baptizati; tamen quia ipsi sunt ministri constituti ad ministrandum aliis sacramentum (sub quibus nunc omnia spiritualia comprehendimus), ideo non solvunt ipsi, ut tales sunt, decimas, sed potius ipsis penduntur. Sicut in veteri lege tribus undecim decimas solvebant Leviticæ, hæc autem aliis non solvebat: sic ergo limitatur assertio ad fideles, quibus ministrantur sacramenta. Intelligitur autem de his fidelibus, qui pro sacramentorum susceptione alicui subjecti sunt, qui ex officio teneantur illa eis ministrare; nam illi

per se debentur decimæ, ut infra ostendemus, et ita solum fideles sic subjecti illas debent. Inter hos vero extenditur regula ad omnes, sive pauperes sint, sive divites, sive nobiles, sive principes et reges. Et ratio est, quia præceptum de se universale est, et generalibus verbis propositum, ut patet ex citatis iuribus, et ex communi forma ecclesiasticorum præceptorum universali Ecclesiæ traditione recepta, et alioquin in his omnibus est capacitas hujus obligationis, quia sunt fideles baptizati, subditique pastoribus Ecclesiæ, et invenitur etiam in eis fundamentum obligationis; nam omnes fruuntur opera et labore ministrorum Ecclesiæ; ergo par est ut omnes ad eorum sustentationem concurrant; ergo omnes obligantur ad solutionem decimarum, quæ ad hunc finem proxime ac præcipue ordinantur.

14. *An inhumanum sit obligari pauperes ad decimas.* — *Sitne convenientis quod reges obligentur.* — Circa utramque vero partem occurrit difficultas, et primo circa ampliacionem: primo, ex parte pauperum; videtur enim inhumanum pauperes ad solvendas decimas obligare, cum innumeri sint, qui vix possint seipsum suamque familiam alere. Item, quia ipsæmet decimæ exiguntur ad pauperum sustentationem, ut supra visum est; quomodo ergo ab ipsismet pauperibus extorqueri possunt? Secundo, ex parte divitum, quia si omnes omnino fideles, quibus Ecclesia spiritualia ministrat, tenerentur, per se loquendo, et ex vi juris, decimas omnium suorum reddituum, et lucrorum reddere, obligarentur omnes reges et principes, Ecclesiæ decimam partem omnium suorum reddituum, tributorum, ac fructuum, vel honorum, undecumque sibi quotannis provenientium, Ecclesiæ reddere; similiter omnes mercatores decimam partem omnium quæ lucrantur, et sic de aliis; hoc autem incredibile est, alias immensæ essent Ecclesiæ opes.

15. *Teneri pauperes ad decimas.* — Ad primam difficultatem, Doctores simpliciter docent pauperes obligari ad decimas solvendas. Ita D. Thomas, dicta quæst. 87, art. 4, et ibi Sot., et alii; Alens., 3 p., q. 51, memb. 7, art. 4; et Silvest., Angel. et alii Summistæ; Rebuffus, dicto tract., q. 3, num. 14, cum Panor. et aliis, in capit. *Cum homines*, de Decimis; Hostiens., in Sum., § de Decim. Ratio vero, præter supra tactam, addi potest ex Alense, quia pauperes non eximuntur a tributis regis solvendis; ergo nec eximi debent

a solutione decimarum. D. Thomas aliam rationem indicat, quia pauperibus fidelibus subveniendum est per dispensationem Ecclesiæ et ministrorum ejus, et ideo non oportet ut ipsi a solutione decimarum seipsum eximant; oportet enim, ut solvendo decimas, Deum colant, et subjectionem Ecclesiæ recognoscant; quod si alias indignerint, melius illis per Ecclesiam subvenietur, quam si ipsi suam partem decimarum præoccupent; imo addit Alensis promissionem esse Dei, ut qui fideliter decimas solverit, penuriam non sentiat, per Malach., cap. 3, dicentem: *Inferte omnes decimas*, etc., et probate me super hoc, dicit Dominus, etc. Juxta quam promissionem, dixit etiam Augustinus: *Majores nostri ideo omnibus copiis abundabant, quia Deo decimas dabant*, etc., libr. Quinquaginta homil., in 48, et similia habet serm. 219 de Tempore, et refertur 16, q. 7, cap. *Majores*.

16. *De quibus pauperibus sententia communis intelligenda.* — Verumtamen quod ad promissionem attinet, existimo illam, quatenus erat de temporali abundantia, vel extendendam non esse ad legem gratiæ, vel non esse absolutam, sed sub conditione, si ad spiritualem fructum fuerit conveniens. Unde licet verum sit quod Augustinus refert, non oportet ut ex rigorosa promissione id fieri soleat, sed ex ordinatissima providentia Dei. Quod vero spectat ad pauperum obligationem, licet doctrina communis vera simpliciter sit, intelligenda videtur de his pauperibus, qui, licet tenuissimos proventus aut lucra habeant, nihilominus habent necessaria ad congruam sustentationem personæ et familiæ, etiamsi decimas solvant. Nec enim verisimile est ut Ecclesia velit cum tanto rigore obligare pauperes ad decimas solvendas, ut etiam ex rebus sibi moraliter necessariis illasolvere teneantur, et postea mendicando illas postulare. Præsertim hoc tempore, quando pars illa ecclesiasticorum reddituum, quæ pauperibus destinata erat, disparuit, vel cum aliis confusa est, et subventio pauperum ex arbitrio clericorum pendet.

17. *Aliqui præcedentem doctrinam impugnant.* — *Qui in necessitate extrema aliena consumit, non tenetur postea restituere.* — Hæc declaratio et moderatio fuit antiqui cujusdam Doctoris Canonistæ, ut Innocentius refert in cap. *Licet*, de Censibus, quam ipse non videtur improbare. Panormit. autem, cum Joanne Andr. et aliis, eam non probat. Primo, quia decimæ debentur ex justitia, cap. *Parochianos*, de Decimis; sed propter inopiam non potest

committi injustitia; ergo. Confirmatur, quia decimæ sunt ipsius Ecclesiæ ex reservatione divina, cap. *Tua*, de Decimis; ergo non possunt a quoquam detineri, etiamsi pauper sit, nisi fortasse in casu extremæ necessitatis, in quo omnia sunt communia. Et ita solum illum casum excipiendum esse, tenet in specie Rebuff. supra; imo addit etiam in illo casu debere pauperem habere propositum reddendi, si venerit ad pinguiorem fortunam, et in confessione id aperire ac promittere. Sed hoc ultimum est plane falsum, nam qui in casu extremæ necessitatis accipit alienum, et illud consumit, postea non tenetur aliquid restituere, quia nec ratione acceptionis, quæ justa fuit, nec ratione rei acceptæ, quæ consumpta jam est; ergo a fortiori in præsentem; item quia tunc non consumitur res ut aliena, sed ut propria. At vero extra casum extremæ necessitatis pium, ac probabile est quod dicti auctores asserunt, pauperem debere suam necessitatem Ecclesiæ ostendere, id est, pastoribus Ecclesiæ eam comprobare, et tunc ipsi pastores tenentur decimam remittere; non tamen posse pauperem sua auctoritate eam retinere. Quod maxime probabile est, si sententia illa vera est, quæ affirmat decimas esse sub dominio Ecclesiæ, etiam antequam solvantur, quam postea discutiamus: illa tamen supposita, est consecutio valde apparens, quia nemo potest accipere alienum in gravi necessitate auctoritate sua, sed debet a domino postulare. Item, oeconomicus non potest consumere sua auctoritate, et sine domini voluntate, propter necessitatem gravem; ergo idem est in præsentem, supposita illa sententia.

18. *In gravi necessitate non teneri quempiam ad decimas est probabile.* — At vero quia illa sententia incerta est, et contraria est probabilis, ideo non videtur improbabile, quod excusetur a culpa, qui propter solam necessitatem gravem decimam non solvit. Quia illa revera indiget ad sustentationem suam et familiæ suæ: hæc enim necessitas gravis reputatur. Neque tunc facit injustitiam propter vitandam inopiam, sed ipsa inopia facit ut justitia tunc non obliget, quia hoc præceptum affirmativum est, et non obligat pro semper, sed cum certis circumstantiis; et ita etiam licet decima per se debeatur, pro tunc tamen non urget ejus debitum. Imo licet dicatur decimam esse sub dominio Ecclesiæ, antequam tradatur, dici posset obligationem ad tradendam illam etiam postulare circumstantias suas, et posse prorogari propter necessitatem. Sicut qui possidet rem

alienam, et non potest reddere statim sine magna jactura personæ vel status, potest differre. Maxime vero potest hæc opinio locum habere, quando pauper certus est de sua necessitate, et timet probabiliter non esse subveniendum illi, nec remittendam decimam, etiamsi necessitatem suam ostendat et comprobet. In hoc vero casu, sive mala, sive bona conscientia, decima non solvatur propter paupertatem, restituenda integre erit postea, si ad pinguiorem fortunam deveniat; et hoc ad minimum probant fundamenta contrariæ sententiæ.

CAPUT XVII.

AN CLERICI ET ECCLESIASTICI OMNES AD DECIMAS SOLVENDAS TENEANTUR.

1. Hæc quæstio petitur in secunda parte prioris difficultatis in præcedenti capite propositæ, quam hic separatim proponimus, quia largiorem disputationem requirit. Et ratio dubitandi pro utraque parte oritur ex cap. 2 de Decimis. Nam in priori ejus parte, dicitur *novum esse, ut clerici a clericis decimas exigant*: appellat autem *novum*, id est, insolitum, et præter jus, ut ex contextu constat, et ita sentit ibi Glossa ultima, in fine. Contrarium vero suaderi potest ex eodem textu in fine, ubi quasi comprobando regulam contrariam, ait clericos, qui a clericis spiritualia recipiunt, debere illis decimas persolvere. D. Thomas ergo, dicta quæstione octogesima septima, articulo quarto, clericos sub duplici ratione considerari posse dicit, scilicet, vel quatenus clerici sunt et ministri spiritualium, vel quatenus fideles sunt, et a sacerdotibus possunt spiritualia recipere. Priori modo ait non teneri clericos ad decimas solvendas, sed potius ad illos sub ea ratione spectatos pertinere decimas recipere; posteriori autem modo ait, ex vi juris teneri ad solvendas decimas, quia sic sub dicta regula includuntur, et nullo jure eximuntur. Et hanc doctrinam communiter recipiunt ibi Sot., Aragon., Valent. et alii, et communiter Canonistæ (licet sub diversis terminis), in dicto cap. 2; et Summistæ in verb. *Decima*; Covar., lib. 4 Var., c. 17, n. 8; Gutierrez, dicto cap. 21, n. 52, qui alios referunt.

2. *Clericos non teneri ad decimas prædiales de redditibus Ecclesiæ.* — Atque ex hac distinctione et doctrina inferunt primo, clericum non teneriolvere decimas prædiales ex redditibus Ecclesiæ, quos recipit ratione beneficii